Nr 683

av herrar Wirmark och Ahlmark
om vidgat stöd till motståndsrörelser i södra Afrika.

Sedan ett flertal år har visst svenskt statligt stöd lämnats till några motståndsrörelser i det kolonialt dominerade Afrika. Det har främst gällt PAIGC i Guinea-Bissau och FRELIMO i Moçambique. Stödet har emellertid hittills haft en blygsam omfattning. Trots att man från regeringspartiets sida vid upprepade tillfällen betonat vilken vikt man fäster vid denna form av bistånd, utgör det belopp som under innevarande budgetår anslagits direkt till moståndsrörelser enligt de upplysningar vi inhämtat endast ca 1,9 miljoner kronor.

Vi finner det angeläget att detta stöd kraftigt utvidgas. Speciellt gäller detta motståndsrörelserna mot det hårdnande minoritetsförtrycket i södra Afrika. Utöver de redan nämnda rörelserna tänker vi främst på den rhodesianska befrielserörelsen (ZAPU-ZANU), de viktigaste motståndsrörelserna i Angola (MPLA och FNLA) och inte minst motståndsrörelserna i Sydvästafrika och det egentliga Sydafrika (ANC).

Ytterst är det en fråga om solidaritet med dessa folk men framför allt solidaritet med de värden vi finner omistliga: den nationella friheten, principen om en man en röst och om jämlikhet inför lagen, vaktslåendet om de universella mänskliga rättigheterna.

De fyrtio fria afrikanska stater, som 1969 framlade det s. k. Lusaka-manifestet om södra Afrika för FN, betonade just den grundläggande principen att alla medborgare bör ha samma rätt och skyldighet att, som likaberättigade medlemmar av samhället, deltaga i nationens styrelse. Men, fortsatte de, "faktum är att i Moqambique, Angola, Rhodesia, Sydvästafrika och Sydafrika förnekas öppet och konsekvent principen om människors lika värde och principen om självbestämmanderätten. Det rör sig här inte om oförmåga i fråga om att förverkliga principerna om de grundläggande mänskligare rättigheterna. Administrationen i dessa områden – – – kämpar öppet mot dessa principer, den organiserar samhället så att medborgarnas anslutning till dessa idéer omintetgöres. Det är därför vi tror att den övriga världen måste ägna denna situation stor uppmärksamhet. Ty principen om människors lika värde måste vara universell eller också förgås.

Att tala om Afrikas befrielse betyder sålunda att hävda två saker. För

det första, att de folk som lever i kolonialt dominerade områden skall åtnjuta frihet att själva bestämma sin egen självständiga styrelseform. För det andra, att de enskilda medborgarna i södra Afrika skall slippa leva i en omgivning förgiftad av rasistisk propaganda och få möjligheten att vara människor – inte betraktas som vit, brun, gul eller svart, utan helt enkelt som en människa. – – –

Om fredliga framsteg i denna riktning vore möjliga, eller om ändrade förhållanden skulle göra detta möjligt i framtiden, skulle vi begära att våra bröder i motståndsrörelserna använde fredliga kampmetoder t. o. m. om detta skulle betyda en viss kompromiss i fråga om tidpunkten för förändringarna. Men då vägen till fredliga framsteg blockerats av dem som är vid makten i södra Afrika har vi inget annat val än att ge folken i dessa områden allt det stöd vi förmår i deras kamp mot sina förtryckare – – –."

De självständiga afrikanska staterna har emellertid små resurser och måste i första hand koncentrera dem på sina egna problem och sin egen utveckling. Motståndsrörelserna i södra Afrika har även svårt att få hjälp från andra länder. Detta bistånd är därför av mycket liten omfattning i jämförelse med de resurser som Portugal – genom NATO och EFTA – och minoritetsregimerna i Rhodesia och Sydafrika har till sitt förfogande. Behovet av bistånd på det humanitärt-civila området till motståndsrörelserna i södra Afrika är följaktligen mycket stort. Det kan gälla en rad områden: undervisningsmateriel, medicin, byggnadshjälp, transportmedel, livsförnödenheter etc.

Det moraliska stöd Sverige i dag ger dem som kämpar mot ett socialt, ekonomiskt, politiskt och rasistiskt förtryck i denna del av världen bör nu utökas till att omfatta vidgade konkreta stödåtgärder. I FN har vi tagit ställning mot apartheid och mot Portugals kolonialpolitik. Vi har stött besluten om FN-sanktionerna mot Rhodesia och som en följd därav avbrutit våra diplomatiska förbindelser med Rhodesia och antagit en speciell sanktionslag. Ett avsevärt ökat materiellt stöd till olika motståndsrörelser i södra Afrika – av vilka några ej erhållit svenskt stöd hittills – borde vara en naturlig konsekvens av denna inställning. Vi vill därför föreslå att riksdagen anhåller om förslag till en plan för utvidgning av detta stöd från Kungl. Maj:t till nästa års riksdag.

Genom statsutskottets utlåtande 1969:82 och utrikesutskottets utlåtande 1970:9 har riksdagen angivit vissa grundläggande riktlinjer för svenskt stöd till motståndsrörelser, av vilka det framgår att svenskt stöd inte kan ges generellt till varje rörelse som kallar sig motståndsrörelse. Vi

finner det emellertid önskvärt att riksdagen i samband med en utvidgning av denna hjälp ger så klara riktlinjer som möjligt beträffande under vilka villkor ett dylikt stöd kan utgå. För vår del vill vi föres att följande principer – utöver vad riksdagen redan uttalat – skall vara vägledande:

1. Vid bedömningen av vilka motståndsrörelser som skall stödjas måste hänsyn tas till rörelsens politiska målsättning lika väl som till omfånget av det stöd motståndsrörelsen har från landets egen befolkning.

2. Sverige måste kraftfullt och långsiktigt verka för respekt för den folkrättsliga nonintervèntionsprincipen. Varje svenskt stöd till motståndsrörelser måste utformas under iakttagande av denna princip.

3. Stöd i form av vapenhjälp eller pengar till vapenhjälp till motståndsrörelser får därför inte komma i fråga från statens sida och bör inte heller komma i fråga från frivilliga organisationers sida. Inte heller ospecificerade statliga anslag bör ges.

4. Stöd till motståndsrörelser bör inriktas på humanitärt-civila insatser.

5. Sverige bör på ett generöst sätt ge motståndspolitiker politisk asyl i vårt land.

6. På ett aktivt och konsekvent sätt bör vårt land också utnyttja möjligheten till diplomatiska påtryckningar i olika internationella sammanhang för att ge politiskt och moraliskt stöd åt motståndsrörelser vi sympatiserar med. Avbrytande av diplomatiska förbindelser skall däremot i regel inte betraktas som en lämplig metod för kritik av annat lands regering, eftersom sådana relationer inte i och för sig innebär en manifestation av vänskap utan i första hand utgör en praktisk kommunikationskanal.

7. Svenska företag som verkar i länder av det slag som motionen handlar om bör, inom ramen för en normal företagsverksamhet, söka stimulera interndemokratiska processer inom företaget och stödja och uppmuntra initiativ på det fackliga, kooperativa och sociala området.

Med anledning av vad som ovan anförts hemställer vi

att riksdagen måtte uttala sig för att ge ett vidgat stöd till motståndsrörelser i södra Afrika i enlighet med vad som i motionen angivits,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om att en plan för ett sådant vidgat stöd för motståndsrörelser i södra Afrika framlägges till nästa års riksdag, samt

att riksdagen måtte uttala sin anslutning till de i motionen angivna riktlinjerna för svenskt stöd till motståndsrörelser i den s. k. tredje världen.

Stockholm den 26 januari 1971

DAVID WIRMARK (fp) PER AHLMARK (fp)